Uchwała nr 151
Strony pracowników i Strony pracodawców
Rady Dialogu Społecznego
z dnia 15 lipca 2026 r.

w sprawie wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 listopada 2023 r. dotyczącego rekompensaty za służbę ponadnormatywną funkcjonariuszy Straży Granicznej

Na podstawie art. 30a w związku z art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (tekst jedn. Dz. U. z 2018 r. poz. 2232 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1

Ocena sytuacji prawnej

Wyrokiem z dnia 28 listopada 2023 r. Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność art. 37 ust. 3 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (dalej: „ustawa o SG") – w zakresie, w jakim przepis ten przewiduje udzielanie funkcjonariuszowi Straży Granicznej czasu wolnego od służby wyłącznie „w tym samym wymiarze" – z art. 4 akapit 1 pkt 2 Europejskiej Karty Społecznej, sporządzonej w Turynie dnia 18 października 1961 r. (dalej: „EKS"). Orzeczenie zapadło jednogłośnie i ma charakter ostateczny oraz moc powszechnie obowiązującą.

Trybunał stwierdził, że ustawodawca nie tylko nie zapewnił funkcjonariuszom Straży Granicznej zwiększonego wynagrodzenia za służbę w godzinach ponadnormatywnych, lecz nadto jednoznacznie wykluczył możliwość przyznania rekompensaty w wymiarze wyższym niż czas faktycznie przepracowany ponad normę ustawową. Tymczasem art. 4 ust. 2 EKS konstruuje prawo pracownika (w tym funkcjonariusza służb mundurowych) do otrzymania

zwiększonej stawki wynagrodzenia albo czasu wolnego w zwiększonym wymiarze za pracę wykonywaną ponad normy czasu pracy.

Trybunał podkreślił, że wyjątki od wskazanego prawa dopuszczalne są wyłącznie w „szczególnych przypadkach" odnoszących się do stanowisk kierowniczych związanych z zarządzaniem zakładem pracy lub wysokich urzędników służby publicznej. Nie mogą one natomiast obejmować całych kategorii pracowników lub funkcjonariuszy tylko z uwagi na charakter zatrudnienia w służbach mundurowych. W konsekwencji art. 37 ust. 3 ustawy o SG – przez użycie wyrażenia „w tym samym wymiarze" – jest, jak stwierdził Trybunał, jest nie do pogodzenia z wiążącym Rzeczpospolitą Polską zobowiązaniem międzynarodowym- wynikającymi z EKS.

§ 2

Stan niewykonania wyroku i jego skutki

Niewykonanie wyroku nabiera szczególnego wymiaru w kontekście aktualnej sytuacji geopolitycznej. Funkcjonariusze Straży Granicznej realizują zadania w warunkach bezprecedensowego obciążenia operacyjnego – związanego z zagrożeniem hybrydowym na granicy zewnętrznej Unii Europejskiej, wzmożonym ruchem migracyjnym instrumentalizowanym przez podmioty zewnętrzne oraz przywracaniem tymczasowych kontroli granicznych. Od tych samych funkcjonariuszy, od których państwo wymaga gotowości do służby w szczególnie trudnych i niebezpiecznych warunkach, oczekuje się jednocześnie akceptacji stanu, w którym rekompensata należna im z mocy prawomocnego wyroku Trybunału Konstytucyjnego pozostaje nieuregulowana prawnie, rodząc problemy praktyczne i rozbieżności orzecznicze. Taka asymetria obowiązków i uprawnień jest nie do pogodzenia z zasadą wzajemnego zaufania między funkcjonariuszem a państwem i podważa autorytet instytucji państwowych w oczach funkcjonariuszy powołanych do ich ochrony.

Od daty wydania wyroku upłynęło ponad 30 miesięcy. Pomimo ostatecznego i powszechnie obowiązującego charakteru orzeczenia Trybunału, ustawodawca nie wprowadził dotychczas żadnych regulacji wykonujących wyrok. Przepis art. 37 ust. 3 ustawy o SG nadal funkcjonuje w obrocie prawnym w zakwestionowanym brzmieniu, zawierając wyrażenie „w tym samym wymiarze", choć Trybunał nie odroczył terminu utraty mocy obowiązującej przepisu.

Trwający stan zaniechania legislacyjnego rodzi następujące skutki:

po pierwsze – konieczność indywidualnego dochodzenia roszczeń: każdy funkcjonariusz zmuszony jest złożyć wniosek do właściwej Komendy Straży Granicznej, a w razie odmowy lub braku odpowiedzi – skierować sprawę na drogę sądową, przy czym brak nowelizacji ustawy o SG powoduje niepewność co do sposobu wyliczenia należnej kwoty i konieczność posiłkowania się regulacjami Kodeksu pracy, co rodzi dalsze spory interpretacyjne;

po drugie – narastające rozbieżności orzecznicze: sądy powszechne rozstrzygają indywidualne powództwa funkcjonariuszy bez jednolitej podstawy ustawowej, co prowadzi do niejednolitości orzecznictwa. Przykładem jest postępowanie toczące się przed Sądem Okręgowym w Nowym Sączu, w którym Komenda Straży Granicznej wprost przyznała, że nie dysponuje przepisami umożliwiającymi dokonanie wypłat, w sprawie sąd posiłkuje się opinią biegłego

po trzecie – ryzyko odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa: przedłużający się brak regulacji otwiera drogę do postępowań odszkodowawczych z tytułu deliktu legislacyjnego na podstawie art. 417^1 § 1 i 4 Kodeksu cywilnego.

§ 3

Obowiązek wykonania wyroku

Wykonywanie wyroków Trybunału Konstytucyjnego stanowi konstytucyjny obowiązek uprawnionych organów, wynikający z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP), zasady związania organów państwowych przepisami prawa (art. 7 Konstytucji RP) oraz zobowiązań międzynarodowych wiążących Rzeczpospolitą Polską, w tym art. 4 ust. 2 EKS. Obowiązek ten ma charakter bezwzględny i nie może być uchylony z uwagi na argumenty organizacyjne, czy budżetowe. Wymaga tego również poszanowanie zasady wzajemnego zaufania między państwem a funkcjonariuszami zobowiązanymi do bezwzględnego przestrzegania prawa i egzekwowania go wobec innych – trwałe nierespektowanie wyroku Trybunału w sprawach dotyczących warunków ich służby podważa autorytet instytucji państwowych i może negatywnie oddziaływać na morale formacji.

§ 4

Wnioski

W związku z powyższym Strona Pracowników i Pracodawców Rady Dialogu Społecznego wnosi o:

1. niezwłoczne podjęcie przez właściwy organ dysponujący inicjatywą ustawodawczą stosowanych działań legislacyjnych zmierzających do nowelizacji art. 37 ust. 3 ustawy o Straży Granicznej w sposób wykonujący wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 listopada 2023 r.;
2. wprowadzenie przepisów przyznających funkcjonariuszom Straży Granicznej prawo do rekompensaty za służbę ponadnormatywną odpowiadającej standardom wynikającym z art. 4 ust. 2 EKS – to jest w postaci zwiększonego wynagrodzenia albo czasu wolnego w wymiarze wyższym niż czas faktycznie przepracowany ponad normę ustawową;
3. uregulowanie zasad obliczania i wypłaty rekompensat należnych funkcjonariuszom za okres od wejścia w życie wyroku Trybunału, tak aby wyeliminować konieczność indywidualnego dochodzenia roszczeń wyłącznie na drodze sądowej oraz by wyeliminować rozbieżności w orzecznictwie sądów.
4. zapewnienie spójności projektowanych regulacji z przepisami dotyczącymi pozostałych formacji mundurowych, aby wyeliminować nieuzasadnione zróżnicowanie warunków służby funkcjonariuszy;
5. przekazanie Radzie Dialogu Społecznego harmonogramu prac legislacyjnych w terminie 30 dni od daty przyjęcia niniejszego stanowiska.

§5

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.